

crkva u svijetu

godina XIII • broj 3 • split • 1978

PAVAO VI. I IVAN PAVAO I.

Urednik

U SPOMEN PAVLA VI.

Kažu da se prava istina o ljudima najbolje vidi poslije njihove smrti. Ako bi trebalo suditi po toj izreci, Pavao VI. ima dobre izgleda. Svjetska javnost, vjernici i nevjernici, diplomatska predstavništva, razne ustanove, ljudi različitih religioznih, kulturnih i društvenih opredjeljenja i uvjerenja kao da su već najavili sud povijesti o Pavlu VI. Tako jednostavan, a opet veličanstven sprovod s obredima na Trgu sv. Petra nije bio dosada upriličen nijednom papi. Ispunjena mu je posljednja želja iz oporuke: »Želim da moj ukop bude najjednostavniji i ne želim ni posebnog groba ni ikakva spomenika« — ali je bila višestruko nadopunjena odanošću, poštovanjem i spontanim pozdravom, pljeskom, više od stotine službenih diplomatskih delegacija iz čitava svijeta i 600.000 nazočnih Papinih štovatelja na posljednjem ispraćaju, odnosno beskrajnog mnoštva s čitave kugle i više od milijarde TV-gledalaca, koji su, osjećajući veliki gubitak, na svojim ekranima širom svijeta pratili obrede i sprovod Pavla VI.

Doista, ono što se često za života preuveličava i precjenjuje, dotično što se s druge strane skriva ili vješto kamuflira koprena smrti jednostavno otkriva. Namještene ljudske veličine, društveni, politički i drugi auktoriteti, kult ličnosti li kojekakve varke zastaju na vratima groba; stvarnost ostaje jedinim mjerilom. Prava veličina, međutim, i poslije smrti čuva svoje autentično lice. Ona se ne skriva iza služba i auktoriteta, časti i vlasti, sile i bogatstva; autentična je stoga nakon smrti kao što je bila i

za života. O toj autentičnoj veličini koja zasjenjuje prividne društvene taloge i otklanja sve umjetne dodatke trebalo bi govoriti i nakon Pagine smrti.

U tom smislu ćemo mimoići značaj i veličinu službe, vlasti i auktoniteta, koje je Pavao VI. vršio i radije se dotaknuti njegova djela, onog autentičnog religioznog i humanog što je u sebi nosio i u svom životu, posebno u svojem pontifikatu svijetu i Crkvi darivao. Jer, prava veličina »Pape mira« i »Oca kršćanstva« izvirala je iz njegovih intimnih dubina, rasla na čvrstim temeljima njegove kršćanske i ljudske dobrote i plemenitosti, možemo još kazati mudrosti i razboritosti, silne duhovne snage, znanja i inteligencije, što se u ovom uskovitlanom vremenu tako kristalno u nje-mu zrcalilo i naširoko reflektiralo.

Papa Pavao je kao rijetko tko prozreo našu današnju stvarnost, osjetio kucaje ljudske duše, spoznao suvremenu religioznu, duhovnu, društvenu i materijalno-egzistencijalnu tjeskobu, uočio složenost ljudskih odnosa i kriznu problematiku našega svijeta. Zato se s njim tako suživio; zato ga je tako volio. Pjesnik i mislilac po naravi, stilskom ljepotom umjetnika pronicao je u sve teme i probleme, koji nam se danas nameću. Poticao je i hvalio, budio nadu, da bi istodobno — što je potpuno opravdano — s druge strane opominjao, korio, zaklinjao, i javno upozoravao na prave ljudske i božanske vrednote.

Pobožnost, mudrost i dobrota s tako rijetkom intelektualnom pronicavosti i vidovitosti bile su osobni ures i bitna oznaka Pavla VI. Sljedbenik Ivanova aggiornamenta, prodoran duh, intelektualac i vizionar, senzibilan na sva zbivanja, na probleme, patnje, radosti i nade današnjega čovjeka, Pavao VI. je očito u sebi nosio sukobe i dileme modernog intelektualca, ali je istodobno u svojoj odgovornoj službi javno pokazivao rijetko poznatu uravnoteženost, razboritost i mjeru Kristova Namjesnika, koji sve može u onome koji ga jača.

Svjestan složenog ljudskog položaja i u-svjetovne uloge Crkve, Pavao VI. se nije izmicao, nije se izolirao i »opredjeljivao«; radije je zajedničku brigu brinuo; trudio se i radio i za svijet i za Crkvu, i za one koji vjeruju, i za one koji ne vjeruju, ili drugačije vjeruju.

Sav u službi sakramenta spasenja, u službi Božjeg poslanja, nije nikada iz vida ispustio čovjeka, njegove radosti i nade, njegove bojazni i tjeskobe. Daleko od svih politika i ideologija, postao je političar i ideolog stvari mira, ljubavi i solidarnosti među ljudima, vjerama i narodima; glasnik vjere i apostol nade, postao je hodočasnik brastva, vjemik dijaloga i sporazumijevanja, pobornik kršćanskog i ljudskog razumnog i zrelog prilaženja stvarnosti.

Takvo njegovo držanje i često nerazumijevanje sa strane zadavali su mu mnoge poteškoće. I sam je osjećao da ga na mahove izdaje njegovo povjerenje, ali je uvijek, prekrivajući udarce i dileme smiješkom, širio nadu, vjerovao u pobjedu, hrabrio i nadahnjivao.

Još teže je povrede doživljavao unutar Crkve. Vjeran tradiciji i istini, Pavao VI. nije zbog toga mogao biti manje vjeran koncilskoj obnovi i

suvremenom koncilskom duhu. Htio je mnogo učiniti, mnogo toga uspjeti i obnoviti, a da se stvari u sebi ne promijene, da Crkva zasja u novome ruhu, novoga lica, a istoga kršćanskog, apostolskog, vjerskoga duha. I nije to bilo lako. Onaj tko mnoge stvari vidi i zna, teško se naprećac olako odlučuje. A mnogi su željeli da se Papa za njih odluči, da »one druge« odbaci. Pavao VI. to nije mogao. I udarci su bili neminovni — i s jedne i s druge strane, kako to kod malih ljudi redovito biva.

Nosio je u sebi žar i pronicavost Pija XII. koliko i blagost i širinu Ivana XXIII, istodobno njihove suprotnosti i vrline, stoga njegov put nije bio put isključivosti, nego nadopunjavanja i životnog razumijevanja; u biti, put kršćanstva u hodu, čovjeka sa svim teretom njegova lica i naličja, tjeskoba i nadanja, radosnih časova i teških razočaranja, koja se tako često javljaju u prijelomnim momentima i duhovnim obnovama.

Zbog toga, možda, njegov položaj i trostruka vlast nisu mu nikada bili glavni argumenat i zaklon; nastupao je uvijek kao velikodušni tumač Božje riječi, Božje i ljudske pravde, Božjega mira, Božje poruke svijetu. Nije kleo i osuđivao, nije zabranjivao i odbacivao; radije je svojom dobrotom poticao, svojom nadom ohrabrivao. Znao je, dakako, reći ne, kao što je znao, kad je trebalo, kazati da, ali je njegova bitna karakteristika, da je znao tražiti i uvažiti razloge, poštovati čovjeka i njegovo mišljenje, reći pravu riječ, a opet u svemu sačuvati mjeru. — U tome je kao malo tko bio načelan.

Njegova Ispovijest vjere nije osuda nego poticaj, njegovi koncilski dokumenti, enciklike, pisma i pobudnice, nisu diktati nego evanđeoska razjašnjenja i susreti sa svijetom, njegove socijalne smjernice nisu nasilje i revolucija nego poruka stvarne pravde, bratstva i jednakosti među ljudima, svi njegovi letovi i susreti, razgovori i savjesti s teolozima, državicima i znanstvenicima nisu nametljiva dociranja ili moraliziranja nego izraz njegove poznate brige za današnjicu i sutrašnjicu Crkve i svijeta.

Papa Pavao VI. upisao se u broj onih papa kojih pontifikat ne završava njihovom smrću, koji sa svojim djelom, inteligencijom, ljudskom dobrotom i plemenitosti, ostaju trajnom baštinom Crkve i čovječanstva. I danas se nakon njegove smrti više moramo diviti otvorenosti njegova srca, širini njegovih obzorja, razumnosti i mjeri, nego zamjeriti suzdržljivosti njegova pravorijeka; više cijeniti njegovu razboritost, nego žaliti za autoritativnim naredbama.

Roležljiv, slabašan i vitak, prozračno se doimao. Blagi smiješak ili zabrinut izraz bili su njegovi pratioci; no u duši je očito mnogo trpio. Mogli bismo ga nazvati sputanim genijem u njegovim intelektualnim i crkveno-svjetskim, doktimalno-disciplinskim i društveno-političkim dilemama, ali bismo ga loše predstavili, kad ne bismo posebno istakli njegovu veliku vjeru i neugasivu nadu. Pavao VI. bio je čovjek duboke vjere, glasnik nade i povjerenja u Boga i u čovjeka. Zato je tako požrtvovno radio, i Bogu i čovjeku istodobno služio.

NASLJEDNIK PAVLA VI. PAPA IVAN PAVAO I.

26. kolovoza, drugog dana konklava, Petar je dobio svojega nasljednika, Pavla VI. je zamijenio Ivan Pavao I. U trećem je glasovanju za novog poglavara Katoličke crkve izabran mletački patrijarha kardinal Albino Luciani. Kako čujemo, krunjenje novog Pape trostrukom papinskom krunom obaviti će se 3. rujna o. g. (Za vrijeme svoje instalacije — naknadno smo doznali — prvi put u povijesti papa, Ivan Pavao I. »dokinuo je« sam čin svečanog krunjenja.)

1976. godine u povodu velikih hrvatskih katoličkih jubileja mletački je patrijarha Albino Luciani, sadašnji papa Ivan Pavao I, predstavljao talijansku Crkvu i predvodio delegaciju talijanskih Biskupskih konferencija na završnim svečanostima u Splitu i Solinu. Budući da je dolazio osobnim kolima, dočekao sam ga u svojstvu predstojnika Radnog odbora zajedno s drom Marinom Škaricom. Susret je bio vrlo srdačan. Venecijanski nam je kardinal pružio ruku i, sa smiješkom na usnama, na moju dobrodošlicu, malo uzbuđen, dodao: da je počašćen što je pozvan na tako velike svečanosti i sretan da u ime svoje Crkve i talijanskih Biskupskih konferencija može prenijeti pozdrave i čestitke svoje Crkve i svojih kolega u episkopatu hrvatskoj Crkvi i svemu narodu.

U daljnjim susretima i razgovorima, vidio sam da kardinal Luciani poznaje našu povijest i kulturu, da prati naše prilike i da ga sve zanima. To se može vidjeti i u njegovu pozdravnom govoru, koji je održao 11. rujna 1976. u splitskoj katedrali (koji ovdje donosimo).

Prerano je donositi sudove i meritorno govoriti o papi Ivanu Pavlu. Možemo ga samo — dobrim dijelom na temelju našega susreta i razgovora s njim — predstaviti našim čitateljima. Novi Papa je prije svega pastoralac ili, još bolje rečeno, iskreni čovjek Crkve, homo ecclesiasticus. Na me je ostavio dojam asketske ličnosti, čovjeka evanđeoske jednostavnosti, nenametljivosti, u neku ruku povučenosti i, rekao bih, dubokog suživota s vjerom i s Crkvom. Asketsko držanje i duhovnost bitne su oznake Ivana Pavla I.

Manje je poznato da je sadašnji Papa vrstan stilist, propovjednik i crkveni pisac, da se vrlo zanima za ekumenska i društvena pitanja u Crkvi i svijetu. — I to će sigurno za njegova pontifikata doći do izražaja.

Međutim, ne treba se zavaravati, taj asketsko-crkveni duh, pomalo bojažljiv pred svijetom, nosi i sebi silnu energiju apostola i aktivista. Znao je kao kardinal, a sigurno će to znati i kao papa, kazati svoje da i svoje ne. Da je, očito, već rekao, kad je u svom prvom nastupu najavio da će slijediti koncilski duh svojih prethodnika. Drži se da je radi toga uzeo i njihovo ime. Dao Bog da mu me ne bude trebalo govoriti.

Susreti, razgovori i način ophođenja ostavili su u meni dubok dojam o susretljivosti, jednostavnosti, duhovnoj i asketskoj privlačnosti pape Ivana Pavla. Zbog toga sam mu uputio brzojavnu čestitku, podsjećajući ga na njegovo sudjelovanje na našim završnim jubilarnim svečanostima, na naš susret i razgovor o našoj »Crkvi u svijetu« i živoj Crkvi u svijetu.